

رتبه دوم

حافظ رئیسیان

144

Winner of the Second Place in the Second Round of the KOOCH Magazine Design Competition
Hafez Raesian

کوچه‌ها فراموش می‌شوند، حیاط‌ها جابه‌جا می‌شوند، ماشین به خانه نفوذ می‌کند و در آخر نقش طراحان مسکن به کمترین میزان خود در تأثیرگذاری الگوی سکونت می‌رسد. در نظر گرفتن این موضوع که بخش اعظمی از الگوی آپارتمان‌های موجود ساخته‌شده در شهر تهران (امیریه) که در حال حاضر کمتر از چند سال ساخته شده است؛ به دلیل ایجاد پدیده‌ای به نام بازار مسکن است؛ بنابراین برای حل مسائل سکونت در آپارتمان در **مقیاس کلان**، برنامه‌ریزی این طرح به گونه‌ای پیش‌بینی شده است که در وضعیت موجود آپارتمان‌های ساخته‌شده و بر اساس سازه‌های فعلی تیر و ستون قابل پیاده‌سازی باشد. باید در نظر داشت که در روش طراحی آپارتمان، فاکتورهای اقتصادی ازجمله متراژ بنا مورد توجه قرار گرفت.

طرح پیش رو با در نظر داشتن شرایط کنونی مسکن، سعی دارد کیفیت فضاهای باز و بسته واحدهای مسکونی در یک آپارتمان را به چالش بکشد و نوعی متفاوت از الگوی سکونت پیشنهاد می‌شود. فضای بسته را کاهش می‌دهد و ایوان ایجاد می‌کند. راهروها را حذف می‌کند و به جای آن رواق می‌سازد. درها را حذف می‌کند و آستانه را جایگزین می‌کند. به‌طور خلاصه با در نظر داشتن این موضوع که رشد جمعیت از دهه ۶۰ رو به کاهش است، بنابراین نیاز افراد به فضای بسته کمتر از قبل خواهد بود.

در ساختار کالبدی این طرح چهار پرده تعریف می‌شود: **پرده اول**؛ یعنی سازه بنا که ساختمان را از محیط پیرامون خود جدا می‌کند. **بین پرده اول و دوم**، ایوان‌ها ایجاد می‌شود که در مقیاس همسایگی ساختمان، افزایش تعاملات اجتماعی را در پی خواهد داشت. همچنین با پیش‌بینی پیاده‌سازی الگوی ساختاری بنا در بلوک‌های کناری، ایوان‌ها و همسایگی‌های مشترک در ارتفاع با ساختمان‌های کناری ایجاد می‌شود که این موضوع باعث افزایش تعاملات اجتماعی در مقیاس خرد محله خواهد شد. **بین پرده دوم و سوم** رواق به وجود آمده است. فضای درونی هر واحد به‌وسیله این رواق از بیرون جدا شده است و تنها نور به درون این فضا نفوذ می‌کند. آخرین پرده درون بنا شکل می‌گیرد. **پرده چهارم** فضاها را تفکیک می‌کند، اما موجب قطع فضا نمی‌شود. عنصر مکمل پرده چهارم، آستانه‌ها هستند که تعریف‌کننده ورود به فضا و مرزها خواهند بود. به این ترتیب درها حذف می‌شوند.

● **مقیاس کلان طرح:** با در نظر داشتن این موضوع که الگوی ساختاری آپارتمان، تأثیرگذارترین عامل شکل‌گیری شهر است، طرح پیش رو بر اساس تحلیل‌های صورت‌گرفته از محله تعریف می‌شود. برای تحلیل همه‌جانبه موضوع، بافت محله امیریه در سه مقیاس مورد بررسی قرار گرفت. هدف از این تحلیل یادآوری اهمیت آپارتمان به عنوان اولین عنصر سازنده شهر و حیات شهری بود و همچنین نسبت آپارتمان در بلوک‌های پیرامون، محله و در مقیاس شهر، مورد سنجش قرار گرفت.

● **مقیاس شهری محله:** با توجه به شکل‌گیری اصناف گوناگون ازجمله صنف آبمیوه‌فروشی در خیابان وحدت اسلامی، بورس لوازم و تجهیزات خانگی در خیابان ابوسعید، صنف فروش لوازم ورزشی در خیابان ولیعصر و صنف فروش لوازم‌بیدکی در خیابان کارگر، محله امیریه نفوذپذیری بسیار پایینی دارد و به دلیل آنکه اصناف یادشده از ساکنان محله نیستند، تأمین امنیت محله با مشکلات متعددی همراه است. مقیاس درونی محله و سابقه تاریخی بافت محله منجر به شناخت سه عنصر اصلی تشکیل‌دهنده کالبد محله شد: وجود بناهای تاریخی، بناهای تخریب شده، بناهای نوساز.

● **مقیاس خرد محله:** اصلی‌ترین موضوع در این مقیاس امنیت ساکنان و همچنین افرادی است که برای بار اول وارد بافت می‌شوند. حضور افراد غیرمحلی (غیر از ساکنان موجود) در بافت عامل کاهش امنیت حتی در مقیاس خرد محله است.

● **اهداف اصلی طراحی آپارتمان:** در مقیاس وسیع‌تر محله امیریه شامل افزایش امنیت در مقیاس بلوک‌های اطراف زمین، بهره‌گیری از فضاهای همسایگی در مقیاس بلوک‌های اطراف، افزایش تعاملات پیاده‌محور و نفوذپذیری در مقیاس خرد محله و فرامحله و همچنین احیا و بازآفرینی محله با در نظر گرفتن بناهای تاریخی به‌جا مانده در بافت محله است. ■

بررسی مفهوم **سطح اشغال** با توجه به عاملیت بسیار بالای فاکتور اقتصاد برای تغییر الگوی ساخت آپارتمان در طرح سطح اشغال بنا به صورت ۶۰ درصد فرض شده است.

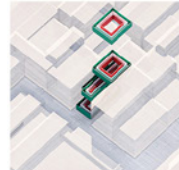
سیستم سازه‌ای **تیر و ستون** با هدف امکان عملی شدن طرح حتی در آپارتمان‌های ساخته‌شده فعلی در بافت محله و منطقه در نظر گرفته شده است. سازه آپارتمان در روند طراحی، **پرده اول** نام‌گذاری می‌شود.

قرارگیری حیاط‌های گسترده در پیرامون هر واحد. در طرح پیش‌رو این حیاط با عنوان **ایوان** نام‌گذاری شده است که وجه تمایزشان با تراس، مساحت آن‌هاست.

تقسیم فضای باز در کل آپارتمان و کاهش قابل‌توجه از توده هر واحد و اختصاص آن به **فضای باز** با جایگاهی توده‌های روی هم قرارگرفته در دو راستای موازی باهم.

فرض ساختار درونی واحدها به سه پرده. در حداصل پرده اول (سازه) و در پرده دوم، **ایوان‌ها** شکل می‌گیرد. میان پرده دوم و پرده سوم، **رواق** به وجود می‌آید و در میان پرده سوم و پرده چهارم **زندگی** شکل می‌گیرد.

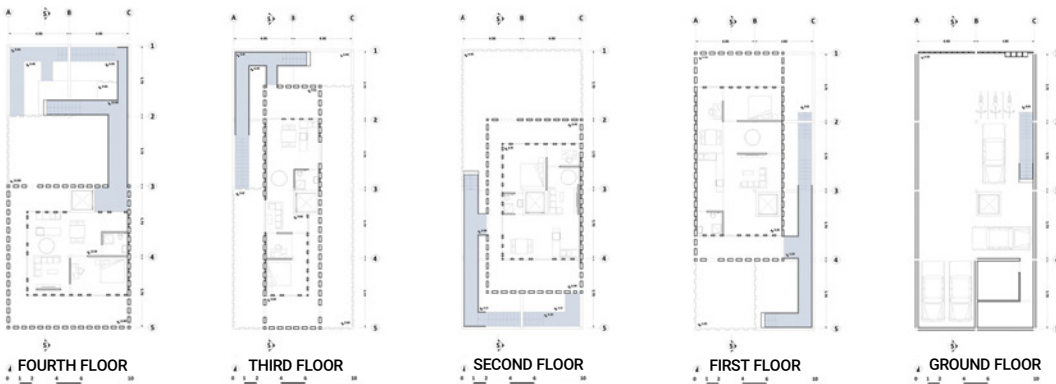
به چالش کشیدن الگوی معمول پلکان در طبقات که در این طرح با چرخش و حرکت مارپیچی پیرامون واحدهای مسکونی، به‌نوعی **تعامل و ارتباط ساکنان** آپارتمان بیشتر از قبل خواهد بود.

این پرده در میان پرده سوم، فضاها را تفکیک می‌کند، اما موجب قطع شدن فضاهای داخلی نمی‌شود. عنصر تکمیلی پرده چهارم، **آستانه‌ها** هستند.

قرارگیری پرده‌ها (با خاصیت شفافیت مختص به خود) روی هم منجر به بسته شدن توده در نسبت با فضای بیرون خواهد شد.

● آستانه نشیمن

● آستانه فضای مطالعه

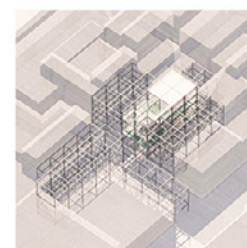
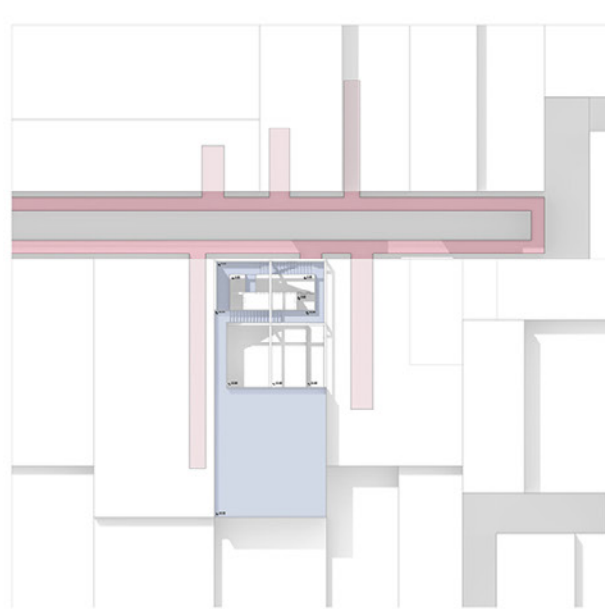
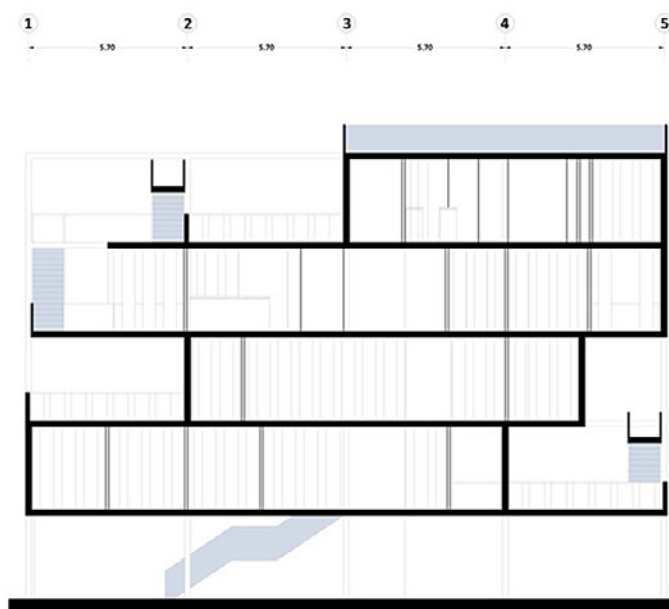
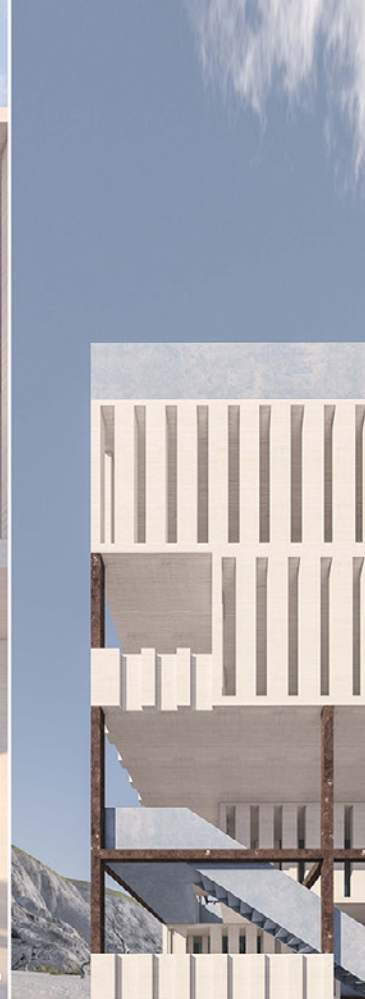
● آستانه اتاق خواب

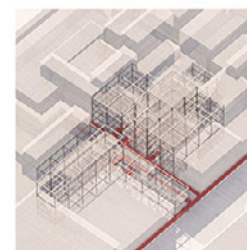
● رواق

● ایوان

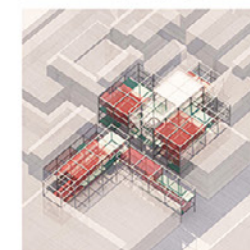
با توجه به تکنیک ساخت این آپارتمان (تیر و ستون) می‌توان انتظار داشت ساختمان‌های ساخته‌شده اطراف زمین نیز از این تکنیک استفاده کرده و این الگو را در سیستم سازه‌ای خود پیاده کنند.

در قدم نهایی، با استفاده از سازه ساختمان‌ها، یک سازه پیاده‌محور در تراز دوم محله تعریف می‌شود. نتایج حاصل از این تراز پیاده، تعاملات بیشتر همسایگی، افزایش فعالیت‌های پیاده‌محور، تسلط پیاده بر سواری و در نهایت احیای کوچه خواهد بود.

موقعیت فرضی همسایگی‌های سایت نشان می‌دهد بافت خرد محله در این قسمت از امپریه با تراکم بسیار بالایی روبه‌روست. در قدم اول طراحی آپارتمان، سعی بر آن بوده است که میزان تراکم و سطح اشغال کاهش یابد.

با تغییر الگوی ساختمان‌های پیرامون، میزان فضای باز بیشتر خواهد شد. در وهله اول این فضا می‌تواند موجب تنوع خط آسمان برای افراد غیر محلی باشد. همچنین ایوان‌های نزدیک به هم در بلوک‌های پیرامون یکدیگر نوعی همسایگی در ارتفاع را ایجاد می‌کنند که منجر به افزایش تعاملات اجتماعی در مقیاس خرد محله خواهد شد.

طراحی در مقیاس امپریه

تحلیل بافت محله در سه مقیاس منجر به آن شده که در یک مقیاس کلان‌تر طرح آپارتمان تعریف شود. اهداف اصلی طراحی آپارتمان در مقیاس وسیع‌تر محله امپریه شامل: افزایش امنیت در مقیاس بلوک‌های اطراف زمین، بهره‌گیری از فضاهای همسایگی در مقیاس‌های بلوک‌های اطراف، افزایش تعاملات پیاده‌محور و نفوذپذیری در مقیاس خرد محله و فرامحله و همچنین احیا و بازآفرینی محله با در نظر گرفتن بناهای تاریخی به جا مانده بافت محله است.